

Asia: VN/34874/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntien varautumisen yleistä ohjausta ja seurantaa koskevasta muutosehdotuksesta (10 §)

Nakkilan kunnan näkemyksen mukaan:

1) Kuntalakiin ei ole syytä esittää lisää toimivaltaa VM:lle.

Esityksessä todetaan:

”Sen sijaan kuntalaissa tai muualla lainsäädännössä ei ole säännöstä, joka antaisi valtiovarainministeriölle selkeästi toimivallan yleisesti ohjata kuntien toiminnan ja talouden varautumista.”

”Valtiovarainministeriöllä on tulkittu voimassa olevan kuntalain 10 §:n 1 momentin nojalla olevan toimivalta seurata kuntien varautumista osana kuntien toiminnan ja talouden yleistä seurantaa. Ministeriö on säännöksen nojalla jo nykyisin käytännössä seurannut kuntien varautumista esimerkiksi kunnille järjestettyjen kuulemiskierrosten ja kyselyiden kautta. Sen sijaan ministeriön toimivallan kuntien varautumisen yleiseen ohjaukseen on tulkittu jäävän epäselväksi. Tulkinta perustuu siihen, ettei kuntalaissa tai muualla voimassa olevassa lainsäädännössä ole nimenomaisesti säädetty ministeriön tehtäväksi kuntien tai niiden varautumisen yleistä ohjausta. Myöskään valmiuslain 13 §:n sääntelyä ei voida tulkita niin, että ministeriöllä olisi sen nojalla ohjaustoimivaltaa suhteessa kuntien varautumiseen. Se, että kuntien valtionohjauksesta säädetään erikseen laissa, on merkityksellistä kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta.”

Samaan aikaan esitöissä annetaan myös sellainen vaikutelma, että kysymys olisi pelkästä informaatio-ohjauksesta.

Esityöt on siis tehty toimivallan todellisen laajuuden suhteen ristiriitaisesti ja epäselvästi. Itse lakiteksti ja ajatus ”toimivallasta yleisesti ohjata” puolestaan antaisi mahdollisuuksia määrällä (”ohjata”) jopa kuntien taloutta: ”Valtiovarainministeriö vastaa kuntien toiminnan ja talouden varautumisen yleisestä ohjauksesta ja seurannasta siltä osin kuin se ei kuulu muun ministeriön toimialaan.”

Ehdotetun luonnoksen mukaisen säädöksen todellisesta laajuudesta ei ole tietoa, mutta on selvää, että se voi heikentää kuntien itsehallintoa ja tulisi vähintään käsitellä sen mukaisesti. VM:n tulisi kiinnittää erityisen paljon huomioita tähän seikkaan ja valmistelun mahdollisimman vähäisen tulkinnanvaraisuuden saavuttamiseen. Keskusteluista luonnoksesta on vedottu siihen, että kyseessä olisi oikeudellisesti sitomaton informaatio-ohjauksen antaminen. Sellaisen toteuttamiseen ei tarvittaisi mainintaa kuntalakiin lainkaan, mutta maininta ja asiaan liittyvät pohjatyt ei saa jäädä tulkinnanvaraiseksi. Myös kuntaliiton lausuntoluonnoksen mukaan ohjauksen ”tulee olla luonteeltaan yleistä informaatio-ohjausta”. Sen varmistamiseksi lakiluonnoksessa on paljon korjattavaa.

2)

Se, millä perusteella lakiluonnoksessa oletetaan tarve VM:n laajalle toimivallalle kuntien toimintaan, jää epäselväksi. ”Tarve ohjaukselle onkin tunnistettu” -tyyppiset ilmaisut eivät ole lainkaan riittäviä. Jos halutaan saada ”toimivalta” puhtaaseen informaatioviestintään, sekä esitöiden että lakitekstin tulee korostaa sitä, että varsinaista ohjaustoimivaltaa ei ole. Kunnissa ei ole tunnistettu tarvetta VM:n toimivallan lisäämiselle, joten myös siltä osin valmisteluteksti on harhaanjohtavaa. Ohjaustoimivalta voisi kuntien itsehallintoon liittyvän ristiriitaisuuden lisäksi olla vaarallista, koska ohjaus herkästi tapahtuisi hatarien käytännön tietojen varassa. Sisäisesti ristiriitaisen toimivaltaesityksen osalta valmistelussa kerrotaan myös, ettei koko esitykselle oikeastaan ole tarvetta: ”Sen sijaan varautumisen seurannan ei arvioida merkittävästi lisäävän henkilöstön työmäärää, koska ministeriössä on jo nykyisen lain nojalla seurattu kuntien varautumista ja hoidettu siihen liittyviä tehtäviä.” Toisaalta valmistelussa väitetään, että on pidättäydytty sanomasta mitään, koska ei ole nimenomaista toimivaltaa.

Näkemyksenne vaikuttamistoimielinten aloiteoikeutta ja vanhusneuvoston nimeämistä koskevista muutosehdotuksista (26-28 §)

Nakkilan kunnan näkemyksen mukaan muut kuin VM:n toimivallan lisäämiseen liittyvät kuntalakiin esitetyt muutokset vaikuttavat teknisluonteisilta. VM:n toimivallan lisääminen sen sijaan ei ole teknisluonteinen muutos, vaikka luonnoksessa sen merkityksellisyys ei tule riittävällä tavoin esille.

Näkemyksenne konserniohjetta koskevasta muutosehdotuksesta (47 §)

Nakkilan kunnan näkemyksen mukaan muut kuin VM:n toimivallan lisäämiseen liittyvät kuntalakiin esitetyt muutokset vaikuttavat teknisluonteisilta. VM:n toimivallan lisääminen sen sijaan ei ole teknisluonteinen muutos, vaikka luonnoksessa sen merkityksellisyys ei tule riittävällä tavoin esille.

Näkemyksenne kirjanpitoa ja toimintakertomusta koskevista muutosehdotuksista (112 ja 115 §)

Nakkilan kunnan näkemyksen mukaan muut kuin VM:n toimivallan lisäämiseen liittyvät kuntalakiin esitetyt muutokset vaikuttavat teknisluonteisilta. VM:n toimivallan lisääminen sen sijaan ei ole teknisluonteinen muutos, vaikka luonnoksessa sen merkityksellisyys ei tule riittäväällä tavoin esille.

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista

VM:n toimivallan lisäämiseen liittyen ei ole arvioitu todellisia vaikutuksia.

Muut huomionne esitysluonnoksesta

-

Ojakoski Markus
Nakkilan kunta